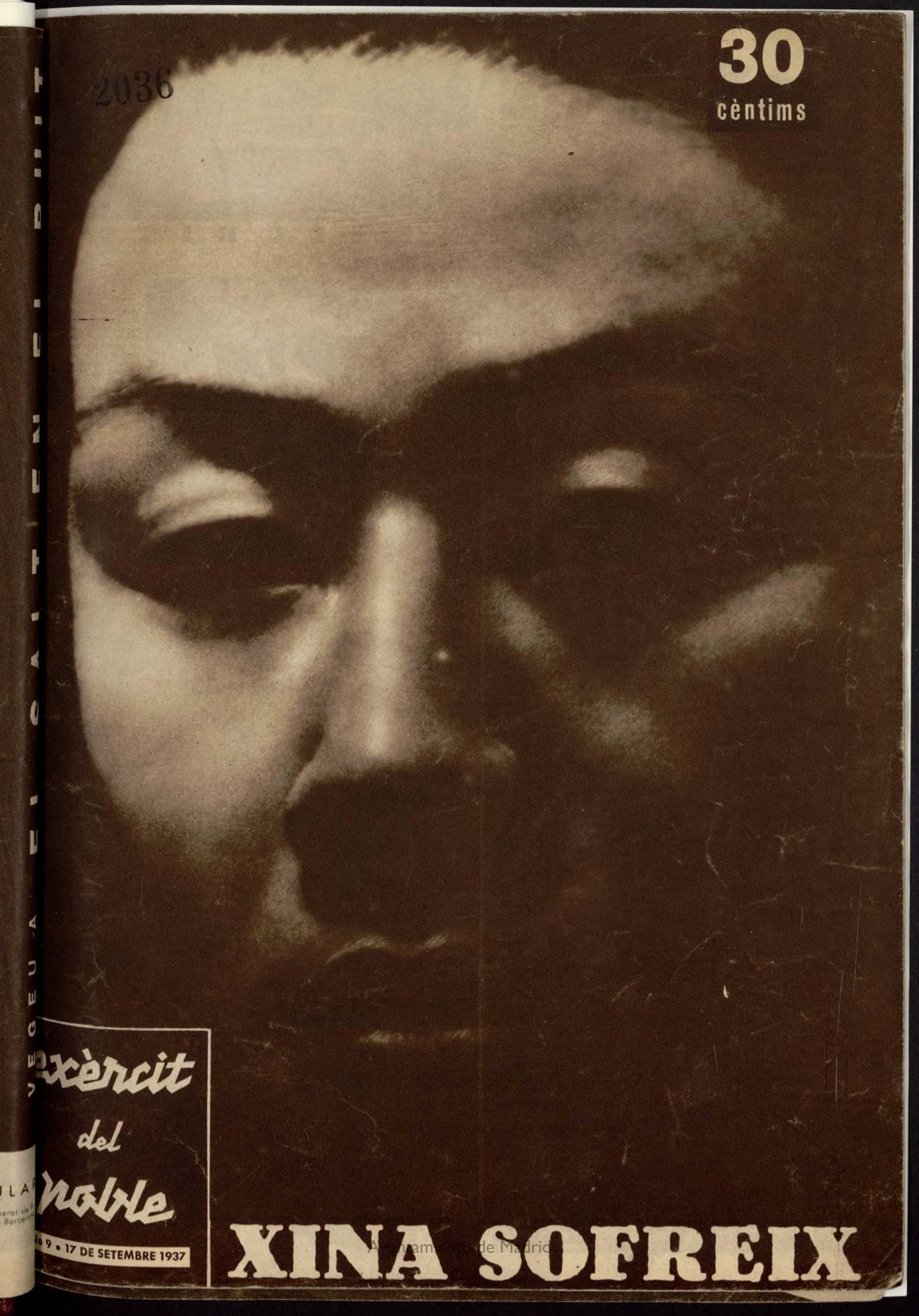

2036

30

cèntims

Exèrcit
del
Noble

169 • 17 DE SETEMBRE 1937

XINA SOFREIX

L'EXÈRCIT ATACA

24/8 En fer-se de dia, les nostres tropes empengueren l'ofensiva.

25/8 Quinto ha caigut al nostre poder. Les nostres tropes el prengueren per assalt.

26/8 Continuen les operacions de la nostra ofensiva al front d'Aragó.

BELCHITE

26/8 Mereix destacar-se la proesa realitzada pel jove sargent Josep Redondo, que abaté un Fiat i arribà sense novetat a l'aeròdrom de partida, malgrat haver rebut el seu aparell gran nombre d'impactes de metralladora, diversos dels quals destruïren l'ala esquerra del seu aparell.

3/9 Després d'una jornada veritablement heroica, al final de la tarda Belchite quedà totalment al nostre poder. S'han recollit uns mil cinc-cents cadàvers de facciosos i els presoners classificats passen del mig miler.

5/9 L'heroic general Pozas, que visità Belchite conquistada, arengant els presoners.

L'EXERCIT

LA PRIMERA FASE DE L'OFENSIVA AL

ARA fa dos números que comentàvem la importància extraordinària que tenia la presa per les nostres armes de Villanueva de la Cañada, Villanueva del Pardillo i Quijorna als sectors del Centre. Deiem que per primera vegada, des de les jornades amargues del novembre damunt els environs de Madrid, l'Exèrcit de la República demostrava una capacitat d'ofensiva. Fins aleshores les nostres armes, superada aquella etapa terrible de les reculades dels milicians desorganitzats davant d'un enemic disciplinat, ben armat i amb comandaments tècnics i eficients, només havia demostrat una gran capacitat de resistència. L'armada terrestre de la República era una força defensiva de gran rendiment, però incapaç de coordinar un moviment d'ofensiva, que és l'únic que permet seguir endavant en els camins de la victòria.

Les jornades de Villanueva de la Cañada, Villanueva del Pardillo i Quijorna i la gran batalla de Brunete, a part del magnífic cop de mà de Brihuega i de l'Alcària, demostraren que les nostres tropes tenien una capacitat d'atac i, allò que és millor, una agilitat de maniobra en camp obert.

Però en l'ànim dels experts d'Europa quedaven el dubte i les incògnites d'altres fronts inexplicablement inactius. No seria una cosa esporàdica l'ofensiva gloriosa del Centre? Quan la premsa centredreta d'Europa començava a fer comentaris irònics sobre la «cuetada» de Villanueva, un nom ha sorgit com una contundent demostració que l'Exèrcit de la República és un exèrcit de maniobres i d'ofensiva: Belchite.

Una colla de pobles han caigut a mans de la República en aquest moviment estratègic de les nostres forces. El moviment ofensiu s'estengué en una línia d'uns vuitanta quilòmetres del front enemic, des dels sectors de Zuera, Osera, Pina, Quinto, Belchite, Azuara... Per tres punts diferents es trencà la línia de fortificacions enemiga i les nostres armes portaren l'acció, manobrant dintre el terreny adversari, seguint la bona tàctica napoleònica de la guerra. Per damunt de les magnífiques accions sobre els sectors de Villamayor, Villafranca, Roden, Pina i Azuara destaquen cinc accions de maniobra i d'atac que acrediten un gran Estat Major, apte, energic i destre, i unes forces admirables en disciplina, moral i efectivitat. Aquestes accions són Mediana, Quinto, Codo, Belchite i Puebla de Albortón.

Més ací com descriu aquestes accions el *Boletín Decenal* de l'Estat Major de l'Exèrcit de Terra:

«Les operacions realitzades a l'Est per l'Exèrcit Republicà han tingut una amplitud que no esperava el comandament facciós. Va creure en ofensives demostratives, no pas en atacs a fons. En veure que avançàvem des de Zuera al sud de Belchite, és a dir, que ens llançàvem sobre un sistema defensiu formidable, fruit d'un any de treballs assidus i intel·ligents de castrametació, donà per fracassada la nostra temptativa. I cal convenir que el seu optimisme estava justificadíssim. Sobretot al sector Pina-Belchite, les línies dels rebels eren d'una fortalesa que feia difícilíssima tota empresa d'expugnació frontal. A Pina ocupàvem el poble, però calia passar l'Ebre per arribar a l'estació, i des d'allí Belchite se succeïen les altures atrinxerades i artillades, les cases de camp convertides en

ATACA

FRONT DE L'EST

«blocaus», els pobles transformats en ciutadelles. Quinto i Belchite, especialment, semblaven inexpugnables. El ciment armat, la briqueta de fang i palla, la biga de ferro, havien estat utilitzats profusament. Llargs soterranis posaven en comunicació els edificis més sòlids. Innombrables nius de metralladores, hàbilment dissimulats, impedien tota aproximació perillosa d'una infanteria hostil...

El nostre comandament no es deixà intimidar per tants i tan greus obstacles. Disposava de brigades i divisions aguerrides i maniobreres i les emprà amb energia i intel·ligència. La seva marxa vers l'oest cobrí una comarca de gairebé mil quilòmetres quadrats. Per la dreta tallà a Zuera el camí i el ferrocarril de Saragossa a Osca i amenaçà des de molt a prop la primera d'aquestes ciutats. Pel seu centre passà l'Ebre, ocupà l'estació de Pina i l'ermita de Bonastre, i arribà a Mediana. Per la seva esquerra encerclà Quinto i Belchite, i impedí que llurs guarnicions poguessin escapar-se.

Quinto va caure primer. Belchite es defensà amb més tenacitat. El cap dels seus defensors, Sanmartín, havia fugit; però el que el substituï, Santapau, alenat pels ràdios de Saragossa, que li prometien un ràpid socors, i per la presència i activitat de l'aviació italo-alemanya, que bombardejava les nostres columnes obstinadament, esperà l'assalt i resistí després a la Catedral, a l'Ajuntament i en alguns altres indrets. Cal dir que podíem prendre abans la ciutat, però que no ho vàrem fer per raons d'humanitat, que els rebels segurament no comprendran. A Belchite hi havia més de sis mil persones no combatents i les volguérem salvar. I les salvàrem en llur immensa majoria, venjant així, amb tan noble procedir, els quatre-cents homes i dones d'esquerra fusellats allí pels facciosos del 18 de juliol de l'any passat ençà. Com millor? La República no pot imitar la barbàrie dels seus enemics. Si ho fes, es deshonraria.

Els rebels escometien per Mediana, on es lluità amb fúria. La nostra línia es sostingué brillantment. La columna feixista no pogué avançar. I Belchite, privat d'auxili, va sucumbir a la fi. Dels tres mil homes que el guarnien només en quedaven uns sis-cents, que foren fets presoners i enviats a reraguarda. I així acabava, amb una esplèndida victòria, la primera fase de la nostra ofensiva a Aragó.

La inopinada ofensiva trencà la moral fac-

Quinto...

La nostra artilleria actuant.

Reclutes forçosos de l'exèrcit feixista saludant amb alegria llur alliberament.

Una cosa que havia estat un canó.

Falangista fet presoner.

Evacuat.

Presoners feixistes.

La «Pasional» convertint-se amb els heroics conquistadors de Quinto.

El Cementiri de Belchite.

Feixistes caiguts a Belchite.

El Seminari del poble.

Els nostres braus guàrdies d'assalt, que tan important paper varen tenir en la presa de Belchite.

Un carrer parapetat a Belchite.

Belchite fou conquistat pam a pam...

ciosa i deixà perplex l'enemic. Els nostres soldats maniobraven destrament en les planures de davant Quinto. Desbordada l'estació de Pina, que havia estat un pesombre dels republicans, els soldats de la llibertat avançaven impetuosa, assaltant parapets i trinxeres, per Val de Ranc i Rio Ginel, i prenen Mediana, amenaçant de seguida Puebla de Alborn, reducte facciosos d'una gran importància. La carretera de Mediana a Belchite era nostra! Queia la plaça fortificada de Quinto, considerada pels tècnics alemanys com inexpugnable, després d'un brillantíssim moviment envoltant i preparant la «Gloriosa» i l'artilleria l'assalt de la nostra brava infanteria. Convergent des d'Azaila i des de Quinto, travessant per mals camins de ferradura i de carro, inundats d'una pols blanca que penetrava pels porus de la pell, prenent per assalt veritables camps atrinxerats segons la tècnica alemanya, les nostres forces queien damunt Codo. Continuaven llur avanç les forces que atacaven Puebla de Alborn i ocupaven Sierra Orda i Sierra Carbonera, dominant Belchite. La presa del nucli de comunicacions d'Azuara i l'ocupació immediata de la Sierra de la Sarna tancava la tenalla de foc i de ferro que havia d'assíxiar la plaça de Belchite, que té fama que mai no s'havia retut als setges.

El nostre Estat Major no atacava en moviments frontals. Hàbils descobridors dels punts febles de les fortificacions, els nostres quadres de comandament s'infiltraven audaços, desconcertant i atemorint l'enemic. Quan la muralla d'homes i de metralla fou suficientment forta per a no permetre que la trenqués una contraofensiva enemiga, per impetuosa que fos, l'Estat Major dedicà l'atenció a Belchite. Aquesta plaça estava ben defensada. Bona guarnició, bon armament i molta munició. Demés, un cinturó de fortificacions veritablement colossals, fetes de ciment armat i d'acer, impedièn un assalt de la infanteria. Un quilòmetre més enllà d'aquestes fortale- ses semienterrades i circulars de ciment i acer, uns magnífics camps, en direcció a Azaila, atrin- xerats amb sèquia feta de ciment i pedra. Refugis indestructibles i cambres antigas. Els facciosos, durant aquest any de vacil·lacions lleials han treballat molt a fortificar-se.

Saragossa devia creure que, tenint com a guarnició la fortalesa imponent de Belchite, les seves nits estaven assegurades. I, no obstant, les nostres forces, amb una tenacitat inconcebible, arrapades a la terra, anaven avançant implacables i continuades, com un desbordament de lava. Els avions enemics bé prou que deixaven caure llur càrrega de metralla. Hi va haver dia de quinze bombardeigs i de dos i tres combats aeris. Mai no podrem oblidar l'espectacle de la bat- alla dos dies abans de la presa de Belchite. Els nostres tancs avançaven pels camps d'oliveres de Codo i per l'explanada de rostoll que travessa la carretera d'Azaila. Retrunyien les innum- brables bateries lleials, batent els reductes de la plaça i setj da. Se sentia el morter i la me- tralladora lleial i enemiga, i en el cel combatien més d'un centenar d'avions. Els nostres «xatos» perseguien les «pavas», com en diuen en argot de guerra del Junkers alemanys, i els «mosques», quasi invisibles, travessaven com sagetes l'espai. L'espectacle imponent durà dos dies més, i al tercer, entrada la nit, Belchite era republicà.

Res no havien valgut les trinxeres, de res no li serviren els enginys de la tècnica alemanya. El coratge de les forces de la República, la tècnica dels nostres comandaments i els profunds coneixements del nostre Estat Major, al cap del qual hi ha, sota l'hàbil direcció del general Pozas, un gran antifeixista i gran militar: el tinent coronel Cordón.

I ara Europa ja sap que tenim un exèrcit que sap fer la guerra i que la fa. Un exèrcit que sap trencar línies de trinxeres, envair camps fortificats i assaltar les fortale- ses més ben cons- truïdes.

Ja sap Europa que a l'Exèrcit de l'Est, quan els facciosos contraataquen, com ho han fet a Mediana i a Puebla de Alborn i a Zuera, se'ls talla en sec l'entusiasme en topar amb les pun- tes de les baionetes lleials.

Belchite és una fita. Estem al principi de les grans accions. Saragossa té un mal enemic: l'Exèr- cit de l'Est, dirigit per uns caps que no necessiten la tècnica alemanya: el general Pozas, el ti- nent coronel Cordón, ànimes de la tècnica i de l'estratègia, i Virgilio Llanos, ànima de l'ànima de l'exèrcit, l'home que sap crear i mantenir amb el seu optimisme la moral de les tropes de l'Exèrcit de l'Est.

I, a més, un home senzill i humil, que és el terror dels facciosos: el tinent coronel Reyes, amb els seus estols d'ocells de la llibertat, amos i senyors del cel d'Aragó.

La República ja té un exèrcit de maniobres que porta la guerra al camp enemic seguint la bona tàctica napo- leònica de la guerra.

Angel ESTIVILL

EL SOLDADO DEL PUEBLO

Editiones del Partido Comunista de España

Ha salido la 2.ª serie:

- 1.—El papel de la infantería en el combate moderno . . . 0'35 Ptas.
- 2.—La defensa . . . . . 0'75 Ptas.
- 3.—El ataque . . . . . 0'35 Ptas.
- 4.—La ofensiva . . . . . 0'45 Ptas.
- 5.—El servicio de exploraciones. 0'45 Ptas.
- 6.—El papel de la artillería en el combate . . . 0'60 Ptas.

Cuadernos militares
IMPORTANTÍSIMO PA-
PA EL COMBATIENTE.

De venta en: LIBRERÍA
«LA INTERNACIONAL».
Baixes, 22, Barcelona.
Teléfono 13673

El ranxo ben meregut.

Llegiu sempre

exèrcit del noble

Ayuntamiento de

Leopold Castedo

L'EXÈRCIT ATACA

El Ferrocarril de la Victòria

«Madrid, corazón de España,
late con pulsos de fiebre...»
ALBERTI

HITLER i Mussolini s'havien proposat, després dels diversos fracassos davant Madrid, de cercar-lo, i es vessaren pel Jarama. L'aigua del riu es tornà de foc. Allí es llançaren tancs, avions, grans masses de soldats italians. S'assajaren tots els procediments d'atac, de perforació. I el ja gloriós Exèrcit del Centre va marcar aleshores la més definitiva pauta de la seva existència. El fracàs del feixisme va fer-se sistemàtic. La moral dels nostres combatents de Madrid va afermar-se més encara en la certitud de la victòria, i els homes i les màquines de Hitler i de Mussolini quedaren allí; no avançaren ni una sola passa. Però la carretera de Madrid a València quedava massa prop del front. El ferrocarril no passava d'Alcázar. Feien falta més queviures per a la vila heroica. Calia una major i més perfecta mobilitat. I nasqué, així, una idea genial. Genial en la seva concepció, en el seu desenrotllament, en la seva meravellosa realitat. Un ferrocarril directe de Madrid a València.

***

TOTS sabem què és, com es comporta, quin exemple magnífic, únic, inexpugnable, dona Madrid a tot el món. En tots els seus aspectes. En el militar és l'exemple de la victòria; és on primer es va realitzar la consigna de l'Exèrcit Popular Regular, on va cavar-se, amb la màxima profunditat, la tomba del feixisme. En el civil, amb l'estoïcisme sensat, aguantant la metralla covarda, vehicle fàcil per a sadollar la venjança de la desfeta irremissible; marcant sense vacil·lacions el camí de la victòria, de la confiança en la idea, de la comprensió de la formidable tasca encomanada. En el polític..., no es pot expressar; no té expressió, tan enormement desmesurada és la seva magnitud.

***

PER això, per altres moltes coses més, Madrid és l'admiració del món. Cada problema, cada aspecte de la gran vila i de la seva defensa, ens descobreix un nou motiu de sorpresa. I un d'ells és el fet que Madrid es pot proveir amb una sola carretera. Aquest miracle es pogué realitzar com s'havien realitzat tots els altres: a força d'heroisme, de confiança serena i ferma en la victòria i en el camí que cal recórrer per a arribar-hi. Però Madrid no podia, no pot viure, d'admiracions. I per això es construeix avui el ferrocarril.

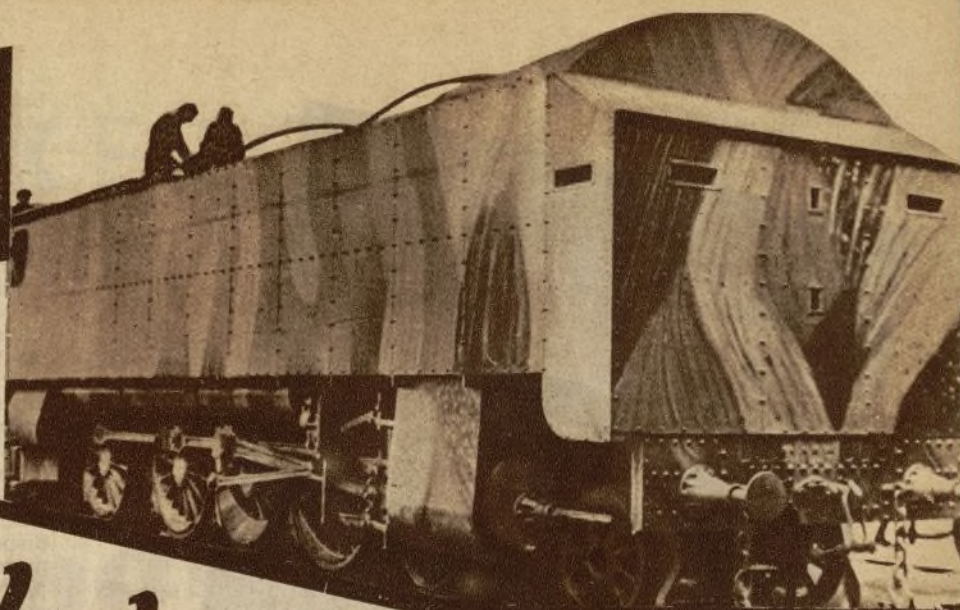
***

DANIEL Ortega, el comandant Ortega, cap de serveis d'Estat Major de l'Exèrcit del Centre, ha estat un dels principals promotors i realitzadors de la idea. Ferm en el seu lloc de lluitador antifeixista, el comandant Daniel Ortega fou, des del començament de la guerra, un dels forjadors del gloriós Cinquè Regiment. Ell va saber crear i organitzar una Intendència en les difícilíssimes circumstàncies que tots coneixem; ell va impulsar, amb Lister, amb Carlos, amb Márquez i Modesto, la formació de l'Exèrcit Popular Regular al Centre, que, com s'ha demostrat ja suficientment, és i serà la clau del triomf sobre el feixisme.

***

L'abril passat, l'aleshores ministre d'Obres públiques senyor Just, es reuní amb un grup de tècnics de la Brigada d'Enginyers, per a estudiar un projecte interessantíssim. L'Estat Major havia concebut la idea de crear un tros de ferrocarril capaç d'alleujar la capital de l'escassetat de transports en què es trobava. El projecte fou aprovat immediatament. Calia mantenir la major discreció. L'enemic havia de saber el menys possible de la seva construcció. Els sindicats enviarien els treballadors a Intendència, on els aprovisionarien. Les altres despeses i el material anirien a càrrec d'Obres públiques. Tot estava disposat per a començar els treballs.

Ayuntamiento de Madrid

Mans a l'obra! Ja han començat els treballs preliminars per a la construcció del ferrocarril.

El difícil treball...

...dóna el seu fruit: heus ací un tros de via ferrada ja construïda.

La magna obra del Ferrocarril de la Victòria és comuna a totes les regions d'Espanya.

Però el mateix secret amb què es portava la seva iniciació impossibilitava que el grup de voluntaris ascendís al nombre assenyalat. Hi hagué gent que no arribà a comprendre la importància del ferrocarril; els va semblar d'interès secundari davant la magnitud de la nostra guerra.

I aleshores el projecte primitiu sofí algunes modificacions.

El meravellós esperit d'autocrítica que presidí sempre tots els actes dels nostres caps militars del Centre va imposar-se altra vegada.

I va sortir triomfant.

Es reconeixeren els errors inicials. I es rectificaren públicament. El 10 de juny el comandant Ortega parlava amb els periodistes i els exposava el procés i el desenvolupament de la idea. Serenament, tal com fan les coses els antifeixistes, va dir-los els encerts i les errades. Això va motivar discussions i polèmiques cordials, de les quals sortí molt més enfortida la idea. Va fer-se una crida als obrers de la construcció, a les joventuts, a Madrid.

I Madrid, com sempre, respongué.

La construcció del Ferrocarril de la Victòria entra en una fase de tre-

ball febril. Es creen brigades de xoc. Pren forma el moviment stajano-vista i l'emulació fa prodigis. Joves, homes de major edat que la militar, empunyen el pic i la pala, i, tot escrivint una pàgina gloriosa en la defensa de Madrid, estenen, metre rera metre, la línia que ha de facilitar l'evacuació d'infants i dones màrtirs, que ha de portar al «Cor d'Espanya» queviures, municions, elements de combat.

Els soldats que fruïen d'un merescut descans s'oferiren i ajudaren els obrers. En la terra ardent del Centre s'agermanaren altra volta obrers, soldats, joves i vells de totes les terres ibèriques, en un esforç titànic de victòria.

La idea va agradar. Els homes que la crearen trobaren l'ajut (no podia ésser d'altra manera) en els treballadors de tota la península.

A totes les poblacions lleials, Madrid, Barcelona, València, hi ha oficines d'allistament per adreir-se als treballadors que construeixen la línia Madrid-València. A tots els tañers ferroviaris es creen els materials necessaris: cargols, carrils, travesses, brides... per a aquesta magna obra.

I el ferrocarril segueix el seu camí.

Ell servirà, repetim, per què el nostre gloriós Exèrcit Popular pugui disposar de més camions, de més automòbils, de més gasolina, de més material per a defensar la capital i per a liquidar definitivament el problema de l'evacuació, de l'aprovisionament, que és, en fi, un problema de transport.

No tothom copsa l'enorme importància que té el ferrocarril en la guerra. Cert que la seva mobilitat no és la mateixa que la dels vehicles motoritzats, però, en canvi, té una capacitat enormement àmplia, ultra utilitzar-se en ell, com a força motriu, un material que trobem en el nostre sòl: carbó, mentre que la gasolina hem d'importar-la de l'estranger. Economitzar gasolina és un dels deures d'aquests dies.

Però, a més, una xarxa completa de ferrocarrils ens serveix immillorablement per a crear les línies d'enllaç entre tots els fronts, i juntament amb la xarxa de carreteres és premissa indispensable per a futures ofensives, ja que s'ha demostrat en l'ofensiva d'aquests dies la importància del transport per mitjà del ferrocarril.

Per aquestes raons el ferrocarril Madrid-València és l'últim esglaó en la gran cadena de les preparacions per al triomf final damunt el feixisme.

Madrid ho sap, i per això meravella de nou el món construint el gran Ferrocarril de la Victòria, i tota la població d'Espanya participa en aquesta tasca, els uns ajudant directament i els altres divulgant i ajudant el reconeixement del valor dels ferrocarrils i popularitzant la consigna antifeixista de nacionalitzar-los i militaritzar-los.

Malgrat la gran mobilitat de l'automòbil, el ferrocarril segueix essent el mitjà més important de transport: porta al camp de lluita municions en massa, materials pesats...

...i torna a la reraguarda segura, amb els evacuats i ferits.

Camarada lector:

El floriment de la teva revista es basa en l'estabilitat. Subscriu-te i busca subscriptors per a

exèrcit del poble

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

Avinguda del 14 d'Abril, 433.

Telèfon 80162. — BARCELONA

SUBSCRIPCIONS ESPANYA

ESTRANGER

26 números. Ptes. 7'50. Francs francesos 25

52 » » 15. » » 40

INCLOSOS ELS NÚMEROS EXTRAORDINARIS

A SERVIR L'EXÈRCIT

El nostre company Angel Estivill, redactor en cap d'EXÈRCIT DEL POBLE, ha marxat a incorporar-se a l'Exèrcit Popular Regular per estar comprès a la lleva del 30. El company Estivill marxa destinat al sector sud d'Espanya, des dels fronts del qual continuarà trametent cròniques i articles per a la revista. Desitgem molta sort al company Estivill.

L'EXÈRCIT ATACA

l'analfabetisme

EN les guerres modernes, la força intuïtiva i els coneixements tècnics són avui factors tan essencials com ho eren ahir el coratge i la valentia en l'individu.

En la mecanització de les unitats de combat la tecnologia ha adquirit rellevant importància. Un exèrcit modernament utilitzat i tècnicament preparat pot envair en pocs mesos un país, per immens que sigui i a desgrat del nombre dels seus habitants, si aquests fien la defensa en l'exclusivitat del valor personal. Tal és el cas d'Itàlia envers l'Abissínia.

Percatats de la necessitat que el nostre combatent no es trobi en inferioritat tècnica davant l'enemic, els dirigents de l'Exèrcit Popular Regular han tingut especial interès en què a les mateixes trinxeres, als parapets i a les avançades hi arribi aquesta ànsia de cultura que resplendeix en els alhors de la nova societat. Han impulsat i estimulat el desig d'aprendre, de fugir de les tenebres de l'analfabetisme.

L'obscurantisme dels règims autocràtics que els països ibèrics han sofert deixaren solcs profunds en la contextura de les masses, en la vida general d'aquests pobles. I avui, per aquesta causística raó, trobem en l'exèrcit diversos homes, fills del poble, mancats dels coneixements més parvaris.

Els caps dirigents dels nous exèrcits ibèrics — Exèrcit Popular Regular —, en la pràctica, a les trinxeres, sobre el camp de batalla, s'adonen de la importància cabdal d'educar el combatent. Les lògiques directrius de formar ciutadans conscients i capacitats per a bastir un demà més just i més feliç es concatenen amb les immediates i urgents necessitats tècnico-militars que comporten les lluites modernes, supeditades exclusivament a la mecanització de les armes.

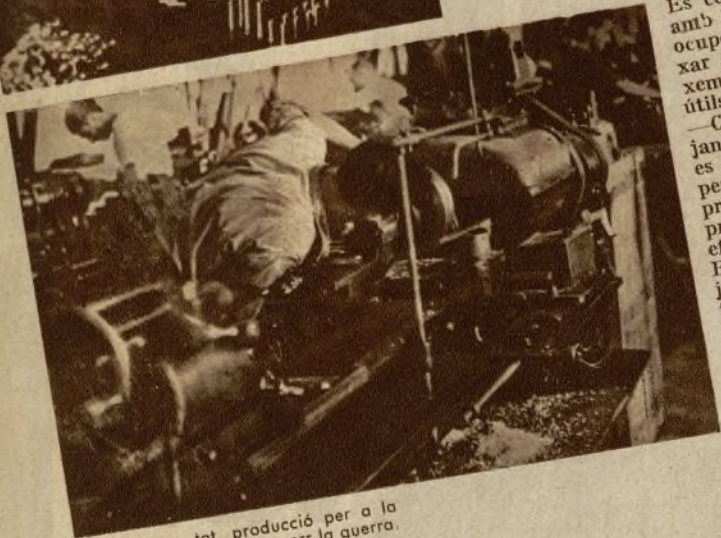
Joan BERTRAN i DEU

Ayuntamiento de Madrid

EL SEU DE VISTA

Abans que tot, producció per a la guerra. Tot amb mires vers la guerra.

HA arribat de Belchite, amb dos dies de permís, un amic nostre, que és soldat de l'Exèrcit de la Victòria. «Sortosament —ens diu—, solament per dos dies.» Sent una alegria immensa de poder tornar al front: allí, tant el soldat com el general, comencen el treball en apuntar el dia i no el deixen fins a altes hores de la nit. No compten les hores de tasca intensa i difícil, no es preocupen d'altra cosa que no sigui ajudar al bon èxit de l'ofensiva. Allí no existeixen rancúnies ni diferències, i els bu-los fracasse i des de llur naixement perquè no hi ha qui en faci el més petit cas. Allí cadascú compleix amb el seu deure confiadament i es respecten les ordres amb entusiasme i disciplina. Explica com desmoralitza l'ànim l'estada a la reraguarda, on molta gent es mostra anhelant per propa- gar notícies falses o alarmants; on, en molts llocs, es respira indiferència vers tot el que fa referència a la guerra... Conversant fraternalment amb el nostre amic, passem pel davant d'una fusteria, on s'atura el comba- tent i exclama: —Necessitem fusta. Per què, doncs, es construeixen mobles de luxe als tallers de fusteria? Què pot im- portar-nos una taula més o menys bonica, una poltrona més o menys còmoda, si el material que s'hi ha esmerçat representa centenars de culates de fusell, de caixes de municions, de carrosseries per a ca- mions, de tot el que fa tanta falta als fronts? —Ací hi ha el niu dels bules... «No saps la notícia? Me l'han donada de font ben segura...» —Crec —continua— que encara hi ha moltes coses per arranjar. Queda molt per fer a la reraguarda. Pri- merament, acabar enèrgicament amb els emboscats, que divulguen rumors desmoralitzadors, i aturar el mal des del començament. I després... Es cert. Hi ha molta tasca a fer a la reraguarda. Comencem amb fermesa a complir cadascú amb la nostra. Preparam reserves ben instruïdes per a la defensa i per a l'ofensiva. Pri- ocupem-nos que les dones substituïxin els homes en llurs ocupacions i que ells puguin mar- xar al front. I, abans que tot, producció per a la guerra. Tot amb mires a la guerra. Dei- xem les futeses per a després, per als temps de pau, i encarrilem tot el treball amb fins útils per a la victòria. —Considerem com arma principal d'aquesta guerra —explica amb entusiasme— tots els mit- jans de propaganda. Per ella el poble pot enterar-se i comprendre clarament què és el que es necessita i el que cal fer. PROPAGANDA. PROPAGANDA. PROPAGANDA. Propaganda per tots els mitjans. Els millors dissenys explicats a cau d'orella no arriben a les masses. Cal procurar que el poble s'adoni amb exactitud del que s'esdevé. Hem d'assabentar-lo dels projectes per a l'esdevenidor. Cal combatre l'enemic amb totes les armes, i una de les més eficaces és la propaganda. Estic fermament convençut que el desenvolupament dels dissenys antifeixistes per aquest mit- ja donarà un resultat positiu: l'ambient de comprensió i d'ajuda que a vegades sembla fal- tar en la nostra reraguarda. Bé pels nostres combatents! El seu relat és clar i concís. No ha pogut fer-se més extensiu, ha mancat del temps sufi- cient per a detallar. Però l'armadura del treball a emprendre és nostra. Els seus projectes són nostres també. El seu punt de vista és, sense cap mena de dubte, el nostre punt de vista.

FRANCINA FERRER

PARLANT AMB UN COMBATENT DE L'EST

LA PROPAGANDA CINEMATOGRAFICA

QUE ENS CAL

LA cinematografia ens ofereix, sens dubte, el mitjà de propaganda més eficaç. Tota altra mena de propaganda és sovint adreçada a un públic que no sempre està en disposició d'atendre-la degu- dament. En canvi, l'ambient de les sales cinematogràfiques i l'ànim dels espectadors creen un clima sumament propici per a qualsevol propa- ganda ideològica o sentimental.

Es extraordinàriament singular el fet que els programes de pel·lícules que hom exhibeix a les sales de l'Espanya republicana són exactament els mateixos que hom projectava abans de la fonda transformació del país. Aquestes produccions, en llur majoria rodades en països que viuen una «normalitat capitalista», són exponents de la frivolitat de llurs classes dites elevades i contenen al públic una sèrie de futeses que, si abans de la guerra ja no suposaven res ni representaven res, en aquests mo- ments tràgics són gairebé insults per a la sensibilitat que hauria de te- nir en carn viva la nostra reraguarda.

Aquells salons que vessen de mobles i agençaments inversemblantment luxosos; aquells halls, aquelles piscines, tot poblat de ninots sense cap contingut humà; aquelles taules fastuoses amb menús pantagruèlics, ¿com es pot compaginar en l'ànim dels nostres espectadors el que veuen en aquestes pel·lícules amb la realitat que han deixat a la porta del lo- cal i que els espera a la sortida? Aquestes imatges tan intrascendents que els entren pels ulls usurpen el lloc de les que realment haurien d'és- ser-los presentades. Això no vol pas dir que en el cinema sols s'hagin de veure motius que aguditzin les penes que planen damunt l'ànim de la majoria dels ciutadans, però cal no oblidar que el cinema d'avui té el deure d'eleva l'ànim dels espectadors, parlant molt directament a llur esperit, al qual han de portar les essències de la nostra ideologia antifeixista. L'única manera de modificar els defectes que deixen apun- tats en els programes actuals consisteix a responsabilitzar la producció nacional, gairebé inexistent, mitjançant l'adopció per part del Go- vern d'un pla complet de producció de propaganda i, amb un criteri assenyalat d'antuvi, la selecció de les cintes existents dignes d'ésser projectades. La innegable influència de la cinematografia en els espec- tadors pot aleshores modificar en sentit aprofitable el sentit negatiu al que fins ara han estat subjectes.

La facultat més apreciable de la cinematografia és la d'impressionar fortament per la imatge, especialment si una bona tècnica dels primers plans sap posar la realitat que es valgui representar tan a prop de l'es- pectador que aquest hi senti un contacte gairebé personal. Hi ha qui es desdibuja tranquil·lament llegint crueltats comeses pels feixistes, així com l'heroica mort de centenars de braus soldats del poble, per- què les xifres diuen molt poc a la imaginació ja sobrecarregada per

tant discurs i article periodístic de propaganda bèl·lica, però un pri- mer pla amb els ulls vidriosos d'un cadàver i un altre amb presa de so- en el qual es registri el darrer sospir del que veiem caure en el fragor de la lluita o vilment sacrificat, això sí que és d'un realisme verament impressionant.

El nostre país no ha utilitzat la cinemato- grafia per a la seva propaganda nacional, cosa lamentable d'en- çà que existeix la llui- ta per l'alliberament del poble tan crimi- nalment agredit. La causa essencial d'a- questa falla és la de no haver pogut com- ptar amb la base que li hauria donat la pre- existència d'una in- dústria cinematogrà- fica. Les produccions d'avantguerra foren rodades amb una man- ca tal de mitjans tèc- nics de tota mena, que aquelles empreses par- ticulars no poden pas rebre el nom d'indús- tries cinematogràfi- ques. Del juliol del 1936 ençà, l'organit- zació sindical que s'o- cupà de la producció del país tampoc no ha sabut o no ha po- gut orientar en un sen-

LA COMPETÈNCIA

cant accions personals sintetitzades. Les pel·lícules de masses tenen poca varietat en contraposició amb els temes d'ordre personal més emocionants i comprensius per a l'espectador. Per molt que pugui dir-se cinematogràficament sobre lluites en camp obert i en barri-
cades, en el fons és una repetició, man-
cades com estan

ques, una vida pacífica i contenta. De sobte, presenta l'atac contra aquesta pacífica terra per un cruel adversari imaginari (fàcilment identificat amb l'Alemanya nacional-socialista). Així produeix a l'espectador, encisat per les imatges vistes anteriorment, espant i por. Després ensenya la pel·lícula, en imatges im-
pressionants, el nou exèrcit que protegirà i defensarà la pau de la seva terra; amb això lliura l'espectador de la por que abans li ha produït.

És cert que després de les jornades de juliol també s'han fet ací assaigs amb cintes d'actualitats i petits documentals. Però cal fer observar, per a una producció realment antifeixista, que pel·lícules d'aquest gènere gairebé no representen cap valor com a propaganda de postulats.

tit de propaganda nacional el poc cel·luloide que s'ha impressionat. Per a influir eficaçment amb la cinematografia en l'ànim dels espectadors cal presentar veritables pel·lícules de propaganda, acuradament pensa-
des, preparades, executades i distribuïdes. Aquest ha estat el procediment seguit ja des dels temps del cinema mut pels russos, la tècnica dels quals cal prendre com a model per a la nostra producció futura.

La idea motriu d'aquesta tècnica russa partia del principi de dramatitzar una acció per a suggerir l'espectador, afeccionant-lo amb el sentit de la idea que hom li volia suggerir. I així ve la pregunta referent a la pel·lícula russa de si influeix més en l'espectador la sort d'un protagonista o la de grans masses. Hom pot assenyalat tres etapes en la producció russa, l'anàlisi de les quals és útil a la comprensió de la psicologia d'una pel·lícula de propaganda.

La primera etapa comença amb les cèlebres pel·lícules d'Eisenstein, *Potemkin*, i de Pudowkin, *Mare*, ambdues d'un nivell artístic i de tal força suggestiva que hom pot conside-

de detalls particulars ressenyables aquestes cintes de grans masses impersonals. No obstant, aquesta decisió va tercera etapa de la pel·lícula russa cal no prendre-la de cap manera com un retrocés, puix que ara tracten el tema invertint el procés que tractaven en la primera etapa. Si en *Mare*, dintre del marc d'un moviment social, ensenyava un motiu personal, avui els russos ensenyen, mitjançant un motiu personal, el desenvolupament del moviment social. Com exemple pot citar-se la pel·lícula *El circ*, darrerament estrenada en els nostres salons, en la qual es tracta de la vida de la ballarina rossa i del seu filllet mestís. La tesi de la pel·lícula consisteix en el bandejament de prejudicis racials i per mitjà d'aquesta història particular de la ballarina i el seu fill es troba el motiu de les més dures censures a l'absurda intolerància racial del règim nazi.

La mestria que els russos tenen sobradament provada es comprova també en un documental aparentment molt senzill, *Cop per cop*, que ensenya maniobres de l'exèrcit rus. En reali-

El públic les rep com els fulls gràfics d'una publicació: satisfan la seva curiositat, però no influeixen de cap de les maneres en el seu esperit ni en el seu subconscient. Ens calen primerament grans documentals, com, per exemple, l'esmentada cinta *Cop per cop*. Ens calen, encara, pel·lícules senceres de la psicologia antifeixista, de les quals cap espectador de sentiments normals no es pugui sotreure.

La forma com els americans propaguen llur ideologia capitalista en cada cinta de Hollywood o com ensenyen llur exèrcit, llur aviació i llur marina, hauria de fer reflexionar també els qui produeixen pel·lícules espanyoles de propaganda. El cinema «apte per a la guerra» ha d'ésser l'única i exclusiva consigna d'una producció sana i antifeixista, que ens ajudarà en un grau màxim en la nostra lluita, en la qual l'arma de la propaganda és una de les armes més potents per a aconseguir la victòria.

J. L. L.

Encis de Hollywood. Salons amoblats amb luxe inversemblant, halls, piscines, castells, taules fastuoses..., tot per a crear falses il·lusions, i al seu costat, la forta realitat de les pel·lícules soviètiques, destinades a desenganyar l'espectador, que, sota la seva influència, aprèn a ésser actor actiu de l'evolució humana.

ar-les com dos perfectes models de pel·lícula de propaganda. Aquestes dues pel·lícules tenen encara un caràcter particular en llur sociologia: la *Mare*, de Pudowkin, es converteix en revolucionària pel cruel assassinat del seu fill; també la lluita del *Potemkin* sembla cosa ocalitzada a la tripulació d'aquest vaixell, atacada per l'abús de la carn putrefacta que és subministrada, i no s'hi veu altra causa social aparent.

El grup de pel·lícules que té com exponent mitjà la d'Eisenstein *Deu dies que feren tron-
car el món* marca la segona etapa de refe-
rència. Ací desapareix la motivació particular
s'enfronten masses contra masses, classes
contra classes; cap psicologia particular no
decideix el desenvolupament de l'acció.
En la tercera etapa veiem com un retorn al
procediment d'influir en l'espectador mitjan-

tat, és quel-
com més que
un senzill docu-
mental: psicològi-
cament, la pel·lícula no se limita a la successió d'imatges impressionants de diferents armes noves, tal com hauria estat fet per una tècnica menys acurada que la russa; això hauria pogut donar la impressió d'un militarisme brutal i ocasionar d'altres reaccions desfavorables. La pel·lícula ensenya, en una primera part molt hàbil i amb música adequada, imatges d'una bellesa extraordinària, idil·lis camperols, el treball en el camp i en les fàbri-

Ayuntamiento de Madrid

Subscribiu-vos a **exèrcit del poble**

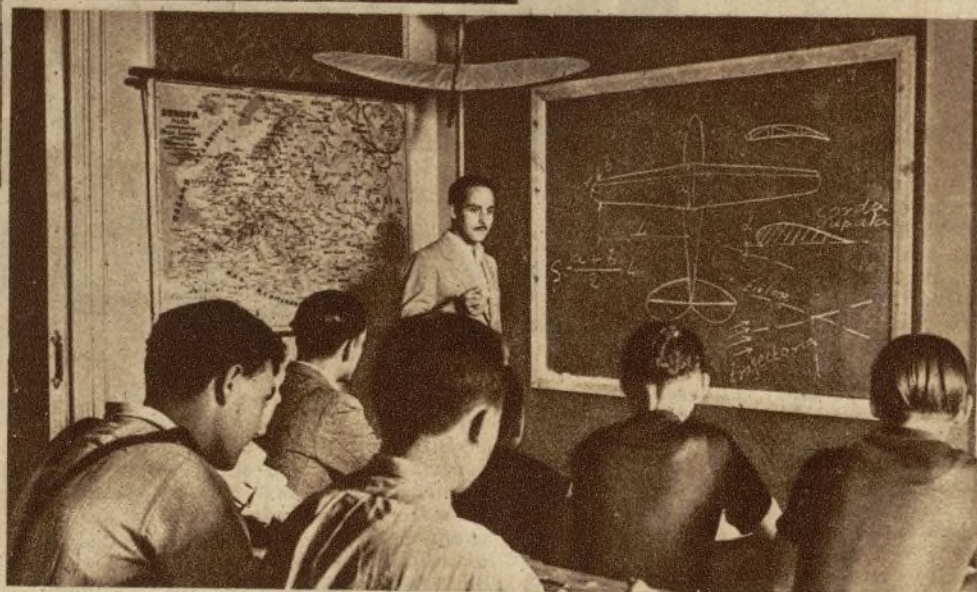
MAQUETES QUE VOLEN

La maqueta és l'expressió més espontània i més genuïna de la voluntat creadora de l'escultor abans de deixar la seva obra completament tallada en el material definitiu. L'arquitecte i el constructor de navilis també se serveixen de maquetes o de models abans de realitzar llurs construccions respectives. I molt abans que els nous tipus d'aeroplà fossin sol-

mesos en túnels aerodinàmics a les proves decisives respecte de llurs qualitats constructives i de vol, hom ja en construïa models amb el mateix objecte. Així, hom ha arribat a adquirir valuosíssims coneixements sobre les virtuts aeronàutiques d'un determinat tipus d'avió, precisament mitjançant l'observació del seu model en vol lliure, estudiant d'aquesta faísó la seva estabilitat longitudinal, transversal i de rumb. De l'estudi dels models en vol lliure n'han anat sorgint els predecessors dels actuals aeroplans sense cua, evolució de la qual sortirà, probablement, l'avió-ala, o sigui l'aeroplà format solament per una ala gran, a l'interior de la qual estaran instal·lats els motors, tanques de combustible i lubricant, càrrega, tripulants i pas-

Un dels models sense entelat construïts pel grup.

Llançament del model d'un veler des de la Torre de les Aigües de Sabadell.

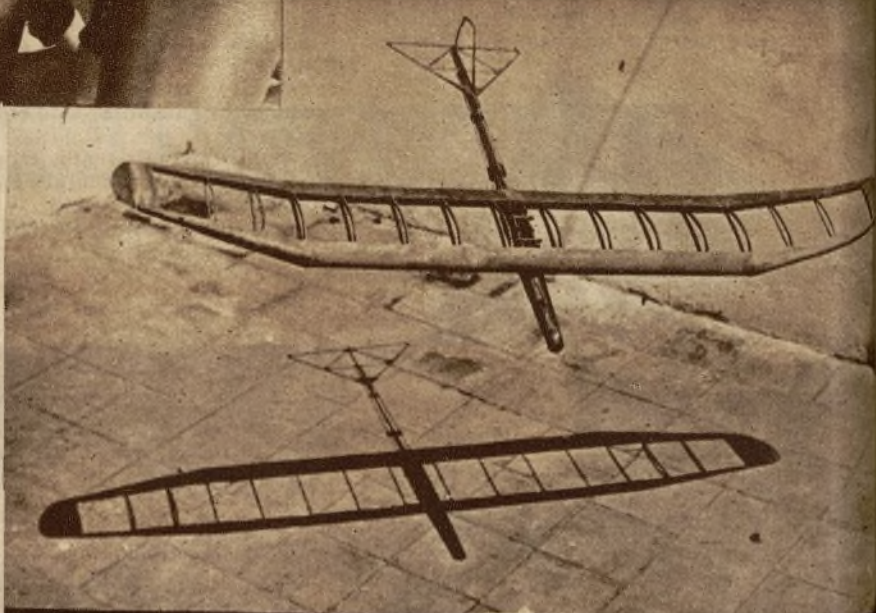

Classe d'aerodinàmica del grup de menors.

satgers. I, gràcies al model, segurament que no trigarà molt de temps a convertir-se en realitat el fantàstic projecte de l'avió-coet, vehicle per a l'astronàutica del futur...

No ens queda el temps suficient per a comentar les perspectives que emanen d'aquestes reflexions, que discutim bo i fent camí, puix que ens adonem d'haver arribat a l'Aero Club de Sabadell i del Vallès, animats pel desig d'estudiar un altre aspecte de la utilitat dels models: llur valor instructiu per a l'ensenyament. Car, com saben molt bé els nostres lectors, a la secció de vol sense motor de l'esmentat Aero Club està desenvolupant la seva interessantíssima tasca un grup de menors i, gustosament, complim el nostre compromís (vegeu EXERCIT DEL POBLE, número 7: «El vol a vela i la joventut») publicant a continuació les impressions de la nostra visita.

Saludem l'amable company instructor del grup de minyons, el qual ens porta al segon pis per a presentar-nos els seus xicots. Tot d'una ens trobem voltats d'un ambient de conte; entrem en un taller que sembla tret del país de Liliput. Dos bancs de fuster amb llur torn respectiu i gran varietat d'utils i eines: maces, xerracs, escofines, broques, tornavisos, plantilles, premses de fuster, filaberquins: en una paraula, tot l'instrumental complet per a una simfonia de treball, i l'atmosfera impregnada del perfum que es desprèn de l'entelat de qualque ala envernissada de fresc i estesa perquè s'eixugui damunt d'una taula del fons. Les parets curulles de fotografies i una munió de plans de taller que representen els distints tipus de planejadors i velers construïts ací, o llurs detalls més característics i interessants; penjats a les parets i al sostre diminuts aeroplans. I, entre piles de fusta contraplacada, la gent menuda treballant aplicadament i alegre, inclinat quiscun damunt la seva peça de treball, tallant o serrant llistons, ajustant tacs de replè o encolant escaires de contraplacat, practicant taladres per a evitar que la fusta s'esberli en entrar els cargols tirafons o espuntant els claus mitjançant cops de maça al mateix efecte. Tot diminut. No obstant, res de Gulliver, res de conte; ací tot respira realitat: ací es construeixen models!

Ací es construeixen models.

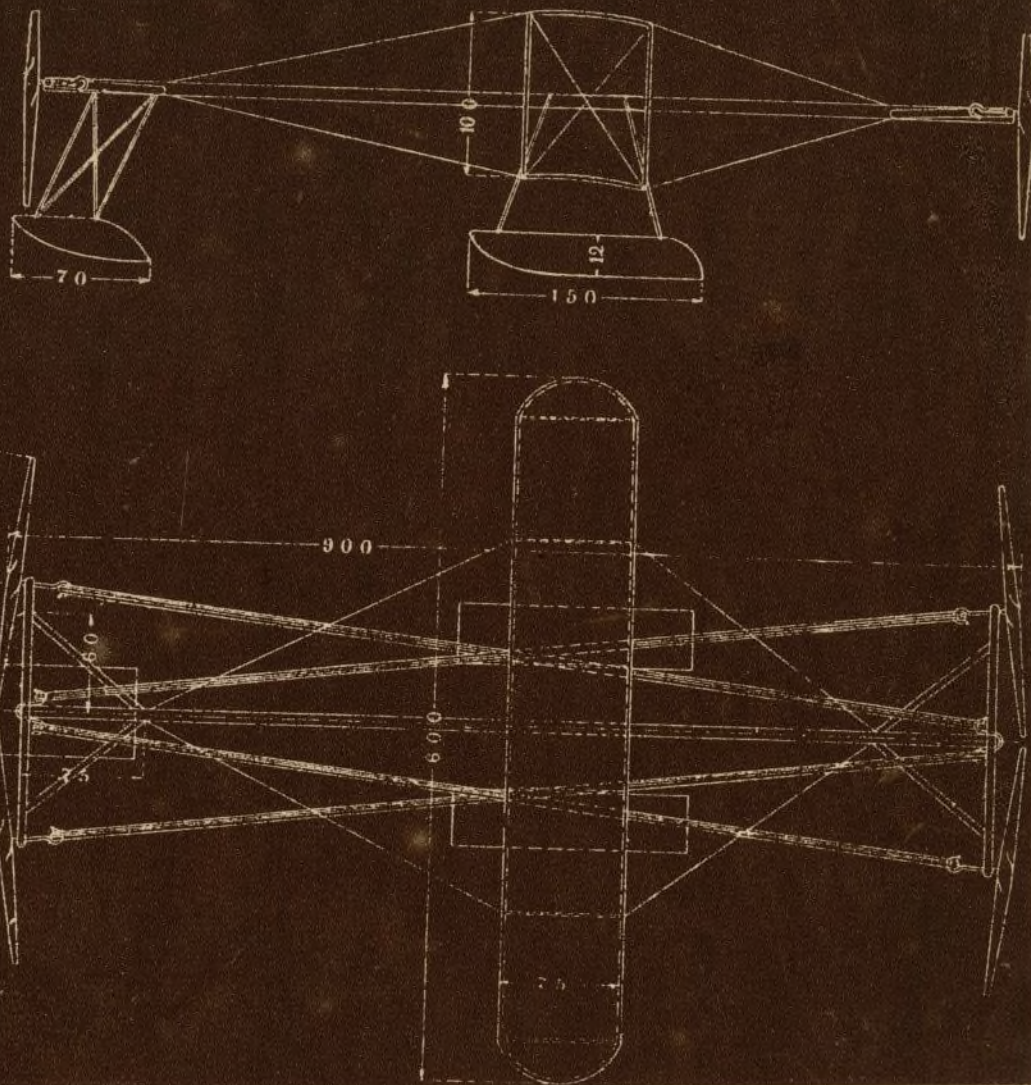
Els nostres petits amics, tots ells nois de franca mirada i torrats pel sol del camp, aviat ens tenen confiança i no es cansen de contestar, amb una seguretat de criteri que ens deixa astorats, les nostres preguntes sobre assumptes tècnics relacionats amb el vol i els aparells. Fent referència a un model del tipus «Fafnir» que en aquests moments estan construint, ens expliquen l'avantatge de la situació baixa del centre de gravetat que s'aconsegueix per la disposició de l'ala en «V», l'efecte més convenient de la qual disposició és que l'aparell, en «derrapar» (relliscar lateralment), va recuperant automàticament la seva estabilitat transversal, a l'ensiem que l'estructuració lleugerament arquejada dels plans (similar a l'ala d'ocell) facilita a l'aparell una gran estabilitat de rumb. Amb orgull ens manifesten que no els satisfà de limitar-se solament a copiar models estrangers, sinó que cerquen de modificar-los després de les proves que cada diumenge efectuen als voltants de la ciutat, fins a arribar a transformar-los en creacions pròpies, que després fabriquen «en sèrie». I consti que ells mateixos, espontàniament, han llançat aquesta idea en vista que durant els assaigs a l'aire lliure solen produir-se moltes ruptures, a conseqüència de les quals en algunes ocasions s'havien vist obligats a deixar suspeses llurs proves a la poca estona d'haver-les començades.

Els fracassos no minven llur entusiasme; no es desesperen per les dificultats amb les quals topen a cada pas: llur optimisme i perseverança els fa inventius, com ho demostra el tret característic d'un dels seus minyons més ben dotats, que ens explica el monitor del grup. Aquest minyó, que a l'edat de dotze anys ja era aficionat a l'aviació, per a aconseguir els diners indispensables per a comprar el material de construcció, tan costós, feia pintures artístiques, que rifava després i el producte de les quals invertia en la seva obra constructiva. Per a estimular més encara l'entusiasme dels nois, es celebren concursos periòdics. Durant el darrer concurs, celebrat el diumenge 22 d'agost del 1937, a la Torre de les Aigües de Sabadell, que té una alçària de trenta-set metres, aconseguiren batre el record peninsular de durada per a models, i tingué la satisfacció que el seu model es mantingués més de dues hores en l'aire. L'alçària de la torre els permet un llançament fàcil i infal·lible degut als corrents ascensionals al seu voltant. Però també el llançament en terreny pla té els seus aspectes atractius per a ells. Un enginyer de Sabadell ha ideat un dispositiu mitjançant el qual poden llançar llurs models a una alçària aproximada de tres-cents metres i recuperar-los després, puix que van caient a terra després d'haver acomplert llur missió. Per a llançar llurs models des del camp,

abans s'aprofitaven de l'estel, que era la diversió predilecta de la nostra joventut en els temps d'abans de la guerra. Però els nostres nois ja no es limiten a divertir-se llançant a l'aire els estels amb llurs llargues cues de paper, sinó que els construeixen en forma d'estel-caixó, proveïts d'una mena de guardacaps, pel qual va una segona corda que els serveix per a hissar llurs models a la mateixa alçària a què ha pujat l'estel-caixó, del qual es deixa anar després, automàticament, per a emprendre aleshores el seu vol independent.

Com es veu, la vida dels nostres petits amics transcorre en forma molt vària; estudien teoria amb la mateixa afició i interès que dediquen a llurs observacions pràctiques de la natura a l'aire lliure. L'únic que lamenten és que llur curta edat encara no els permeti de posar llurs coneixements al servei de la causa.

Però cal preparar-se avui perquè el nostre país continuï desenvolupant en l'esdevenidor la seva magnífica «Gloriosa». «Heus ací els futurs pilots d'aquesta flota grandiosa que ha creat la República», ens diu un instructor quan ens n'acomiaem, molt satisfet i commogut d'haver passat unes hores interessantíssimes entre els futurs herois de l'aire.

Model d'un hidro tipus Johnson.

Aquest model representa un tipus dels nomenats hidros multimotors, amb la seva característica impulsió per quatre hèlixs. Com es desprèn dels gràfics, es creuen els fils de goma del grup «motopropulsor».

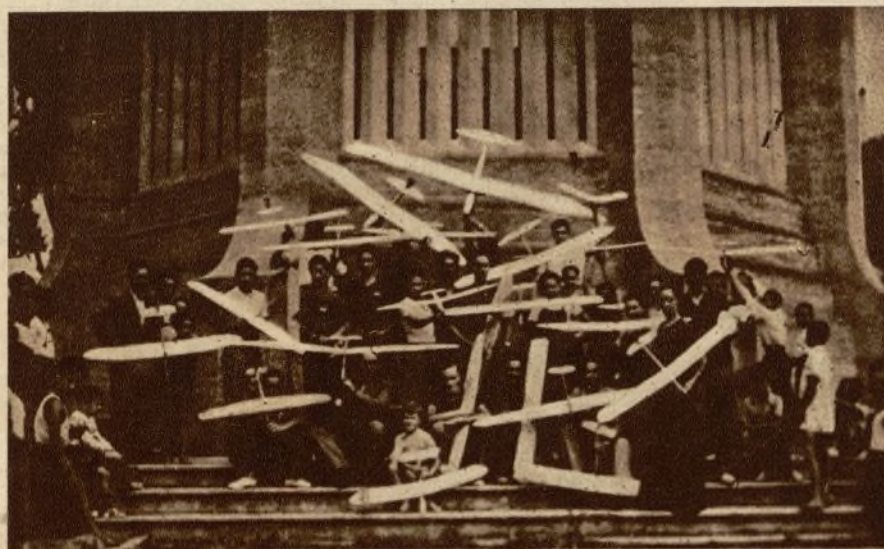
Les hèlixs tenen un diàmetre de 225 mm. El llarg del model és de 900 mm., la seva envergadura de 500 mm., i la profunditat d'ala de 75 mm.

El model reposa damunt tres suradors de suro.

El seu pes aproximat és de 240 grams.

Els bastidors triangulars davant i darrera dels plans de sustentació, que sostenen la barra de motor, són acabats amb plans auxiliars. En aviar-se aixeca el pla anterior, a l'ensiem que el pla posterior empeny cap avall.

L'aviament d'aquest model resulta quelcom molestós, degut a què calen dues persones per a atendre'l, cas que no existeixi cap dispositiu per a suspendre un d'ambdós parells d'hèlixs.

Concurs de models celebrat el 22 d'agost del 1937 a la Torre de les Aigües.

Pilots de la «Gloriosa».

T.

exercit del noble

Ayuntamiento de Madrid

CAPITÀ R. SUAREZ

EL MISTERI DEL TANC

3. EL TANC ENTRA EN ACCIÓ

Tanc pesat espanyol ocult a la «Casa de Campo.»

UNA literatura amplíssima ens informa de com entrà en acció el tanc modern. Ja hem descrit les diverses dificultats que obstaculitzaren a França i a Anglaterra la fabricació dels primers carros de combat. Ara veurem l'efecte que tenia la seva actuació en els camps de batalla de la gran guerra mundial. Estem en el moment en què, per fi, havia acabat a Anglaterra la construcció del primer lot de carros. Foren traslladats a un camp tancat de les proximitats de Londres, en el qual donà començament l'ensenyament especial del personal afecte a la primera unitat orgànica d'aquesta arma.

Tots aquests treballs foren duts a terme amb el major secret i, malgrat el nombrós personal tècnic que presència els primers moviments tàctics de les unitats, no fou divulgat cap detall que pogués posar l'enemic en antecedents del nou element de guerra.

Al mateix temps es traslladà a França una comissió anglesa per tal de posar-se d'acord amb el comandament francès per a l'ús simultani i per sorpresa, a tots els fronts de totes les unitats que posseïen d'aquesta arma. Durant l'estiu del 1916 tots els carros anglesos foren instal·lats en un camp de la reraguarda francesa al qual s'havia donat la configuració topogràfica del front en el qual havien d'operar, continuant d'aquesta forma el perfeccionament del personal.

S'havia gairebé fixat el pla a seguir en l'atac simultani a tots els fronts amb les noves màquines de guerra, quan el comandament anglès, entusiasmat per les proves realitzades i impacient per veure'n el resultat real, va llançar-los a l'atac simultàniament pel setembre d'aquell mateix any. Vegem l'ocorregut.

Va tenir lloc aquesta primera intervenció dels carros anglesos al Somme, el dia 15 de setembre del 1916, en la continuació de l'ofensiva començada en el darrer estiu i que tenia per objecte expulsar els alemanys d'una línia d'altures que s'estenia a l'est i al sud de Thiepwal. Els principals estintolaments alemanys eren els poblat de Courcellette, Martinpuich i Flers. El pla general aliat era bivaquejar en les altures, entre l'Ancre i el camí d'Albera a Bapaume; si aquest pla tenia èxit, els anglesos estendrien l'atac a la seva esquerra, en la qual comprendrien les aldees abans esmentades, des d'on es podria atacar després la posició de Thiepwal, ja fortament desbordada per la dreta. (Croquis número 1.)

El dia 12 de setembre començà la preparació artillera, la qual continuà fins el dia 15, a les 6 h. 20 m. que es trencà l'atac.

L'èxit dels anglesos és immediat degut a la intervenció dels carros.

A fi de comptes, la primera actuació del tanc dona als anglesos tres aldees i una zona de terreny de deu quilòmetres de llargària per dos de profunditat. S'han fet quatre mil presoners, dels quals cent vint-i-set són oficials alemanys. Les pèrdues dels atacants són relativament febles. (Comunicat oficial de sir Douglas Haig.) Com es pot veure, els resultats de la primera intervenció dels carros de combat foren escassos. La culpa la té el fet que els aparells no foren emprats en nombre suficient. L'èxit que aconseguiren es degué a la sorpresa tècnica. Aviat es reanimaren els alemanys. I saludaren amb alegria el fet que la primera aparició dels carros de combat els posés sobre avís. Mal es compaginà la realitat amb el que conten alguns historiadors sobre la notícia que els alemanys tenien «una nova màquina de guerra tan cruel com eficaç» de la qual feien esment en una ordre del 14 de setembre d'aquest mateix any.

El model del carro emprat pels anglesos en aquesta llur primera sortida fou nomenat Mark I, accionat per un motor Daimler de 105 HP. Aquest model tenia la particularitat de disposar d'un timó format per dues rodes accionades mitjançant un dispositiu hidràulic. La velocitat obtinguda era de 4,825 metres per hora. Dies després, el 25, es reprès l'avanç. Els anglesos tenien com objectius Morval, Le Boeuf, Guendencourt i una faixa de terreny d'un quilòmetre de profunditat que s'estenia fins la meitat de la distància vers Martinpuich. Llevat Guendencourt, els altres objectius foren aconseguits. Aquell punt fou conquistat l'endemà per la 21.ª divisió anglesa.

«Els objectius —escriu sir Douglas Haig en el seu informe oficial— de la batalla del Somme havien estat aconseguits: Verdun havia estat alleujat; el gros de les forces alemanyes, obligat a mantenir-se sobre el front occidental,

havia sofert un gran desgast en la seva potència.» Referint-se a l'actuació dels carros en aquestes llurs primeres intervencions, informa sobre «el valor que demostraren en diferents ocasions, complint llurs tripulacions i essent de notar llur bravesa».

Després de la reacció alemanya començada el 15 de novembre, finalitza l'any amb el replegament dels teutons vers la línia Hindenburg. Els carros emprats evidenciaren diversos defectes, tant d'ordre mecànic com tàctic, inevitables en les primeres intervencions d'un nou enginy. En models posteriors derivats del primitiu Mark, s'anaren corregint els uns i altres. El més important d'aquells es referia a la poca resistència d'algunes peces; els d'ordre tàctic eren principalment la poca mobilitat que posseïen i que els feia ésser blanc preferent fàcil de les peces d'artilleria alemanya. Apareixen successivament els models Mark del 2 al 4, que foren emprats durant l'any 1917.

Wells opina que la guerra s'hauria pogut decidir durant l'estiu del 1916 cas d'haver-se emprat abans els carros en major nombre. Amb aquest motiu, el celebrat escriptor fustiga el comandament anglès.

Girem altra vegada els ulls vers el camp francès. El 16 d'abril del 1917, 132 carros dels models Schneider i Saint-Chamond reben llur baptisme de foc en l'ofensiva del general Nivelle al nord de l'Aisne i al sud-oest de Juvin-court. L'entrada en acció s'efectuà sota el comandament de l'heroic comandant Bossut, vers les 13 hores. Es dividiren en dos grups: un que marxà vers el nord, per a desbordar aquell poblat, i un altre vers l'est, en direcció a la tercera posició alemanya. (Croquis número 2.)

El terreny estava molt convulsionat i la infanteria fatigada. Amb enllaços mal estudiats, els carros s'allunyen d'ells; no obstant, els carros no es deturen i arriben fins allà on els és possible i alguns fins aconseguir la tercera posició enemiga. Diversos aparells, sens dubte abarrotats excessivament d'essència, són presa de les flames. Dels carros que hi han intervingut, 57 han estat enterament destruïts i 64 estan inutilitzats o amb avaria i abandonats per llurs equips. Les pèrdues són 33 oficials, entre ells el comandant Bossut, i 14 homes morts, ferits o desapareguts. Les causes d'aquest desolador resultat foren l'elecció del terreny i les condicions en què s'efectuà llur entrada en acció.

No obstant, en aquesta ocasió es mostrà el que es pot esperar dels tancs de combat, especialment quan estan dotats d'un equip valerós, com ho fou el que els conduí en aquella gran batalla. La bravesa dels francesos aleshores i llur cap capgüer gloriósament en plena acció ha conquistat per als tanquistes des d'un bell començament, un lloc d'honor entre els combats. Tots els observadors constataren que els tancs del comandant Bossut feren més que no els corresponia. I, malgrat el lamentable resultat, es podien abrigar projectes per a l'esdevenidor.

Més encara quan la pròxima actuació dels tancs a la Malmaison (23 a 27 d'octubre) fou plenament satisfactòria. Les condicions de preparació eren perfectes. Les unitats d'artilleria, d'infanteria i de carros interessats treballaren juntes en el camp de maniobres de Champlieu, i el dia 23, malgrat el terreny bastant difícil, hom aconseguí un resultat excel·lent. Els grups de carros dels models coneguts, amb un total de 60 aparells, avancen davant les onades d'assalt franceses. Les pèrdues es redueixen a cinc aparells. La confiança en els carros renex. El record de l'Aisne s'esvaeix paulatinament.

El camí de les Dames de Malmaison quedà dels francesos quatre dies i l'avanç realitzat ho fou sobre un fons de deu quilòmetres i amb una profunditat de 6. Però aquesta magnífica experiència no féu sinó confirmar el referent al material emprat que ja estava demostrat. Els carros en ús eren excessivament vulnerables per llur massa i per les dificultats amb què topaven per a desplaçar-se. Calia disminuir llur visibilitat i llurs dimensions.

Mentrestant, els carros anglesos seguien en ús. En les diverses actuacions d'Arras, Messines i Ipres, si bé no aconseguiren els mateixos efectes de sorpresa que en llur primera intervenció, n'aconseguien de bastant apreciables. Es pel juny d'aquest any quan, en vista de la creixent proporció i importància adquirida per aquests enginyers, són separats del cos de metralladores pesades i s'organitzen en un d'especial sota la direcció d'un general.

Tractem per separat del combat de Cambrai, car la seva importància en ordre a l'ús dels carros bé s'ho mereix. L'objectiu d'aquesta ofensiva realitzada pels anglesos era, com és sabut, aconseguir un èxit local per mitjà d'un atac sobtat en un sector on l'enemic estigués desprevingut. En conseqüència, el secret i la violència de l'operació, així com la seva rapidesa, eren les condicions primordials per a aconseguir el resultat desitjat. El sector triat, Cambrai, era un dels que els alemanys tenien més desguarnits i el seu terreny es prestava admirablement a

El model més modern de tanc pesat.

ment a l'ús dels carros, els quals haurien de jugar un important paper trencant el front i donant peu a què una gran massa de cavalleria que hom tindria preparat es llancés per l'esboranc obert.

Si fins aleshores, emprant els carros en poca quantitat, hom havia obtingut resultats i bons resultats, hom esperava que, fent-los intervenir en gran nombre, els èxits aconseguits serien molt majors.

«La idea directriu — escriu el mariscal Haig — consistia a suprimir la preparació artillera que fins aleshores presidia tot atac i fer reposar sobre els carros la tasca de destruir les filferades que en gran quantitat cobrien les trinxeres enemigues.»

L'atac fou minuciosament preparat en tots els seus detalls. La infanteria de les divisions que havien de prendre-hi part realitzà durant deu dies exercicis combinats amb els carros en el camp d'instrucció de Mailly, amb la qual cosa es desenrotllà en gran manera llur confiança en l'ajut que aquests havien de prestar-li.

El front triat per a ésser atacat era el comprès entre les carreteres de Cambray a Peronne i a Bapaume. L'organització enemiga en aquest sector havia estat molt millorada i constava de tres línies. (Croquis número 3.)

Arribat el dia 20, dos cossos d'exèrcit, comandats per Byng, es llancen a l'atac, precedits per uns 400 carros. El front atacat té una extensió d'uns 9,600 metres. L'artilleria trenca el foc. Al mateix temps i en els extrems del sector d'atac se'n realitzen d'altres amb gasos. El propi atac principal és protegit pels projectils fumigens. A llur empar i desfilats de l'artilleria alemanya, els carros avancen ràpidament i obren amplies esborancs en les filferades, pels quals els segueix fàcilment la infanteria. Les organitzacions principals de la línia Hindenburg, les seves defenses exteriors, són ràpidament dominades. Seguint l'horari prefixat, carros d'infanteria es disposen a atacar les línies successives. A la caiguda de la tarda la situació és l'indicada en el croquis esmentat.

En dies successius prossegueix l'avanc, que culmina amb la presa de la cresta de Bourlon, en la qual tingueren intervenció els carros.

En els dies que resten del mes de novembre, els anglesos relleven llurs tropes de primera línia i fortifiquen el terreny acabat de conquerir. El dia 30 han de retrocedir davant la reacció alemanya dirigida contra els sortints que presentava el front i han d'abandonar diversos carros. Les pèrdues d'aquests enginyers durant la batalla de Cambray foren relativament escasses.

Els carros s'empraren en llur totalitat, sense servir cap reserva, amb l'únic desig d'obtenir a tota costa una ruptura en el primer moment per a llançar-se seguidament a l'atac amb la cavalleria. El criteri del generalíssim Haig sobre l'actuació dels carros en aquesta batalla es resumeix així: «El gran valor dels carros ha estat provat en l'ofensiva d'una manera concloent.»

Arribem a l'any 1918, en què l'ús de carros es generalitza i en què fa la seva aparició el carro lleuger d'acompanyament. A començaments d'aquest any, els anglesos acaben la construcció del carro Mark 5, de major llargària que els models anteriors i destinat a estatjar una tripulació més nombrosa composta d'infanteria, la qual només s'aprofitaria del carro per al seu trasllat i sortida a l'exterior per a combatre on i quan calgués.

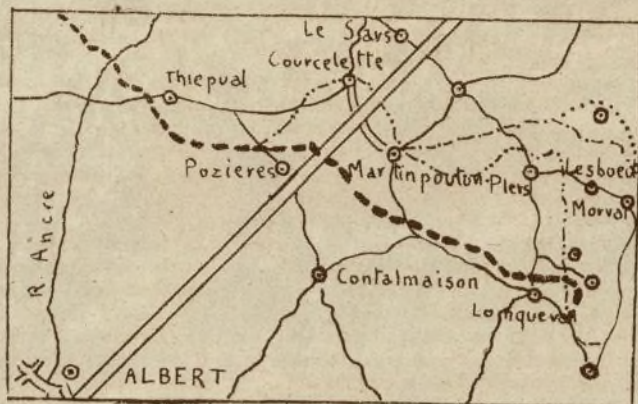
També aparegué en aquesta època el carro de combat al camp alemany i començaren els primers duels d'aquesta arma que tant coadjuvaren a llur evolució tècnica.

Estem en un moment crític de la història de l'art militar. S'ha infiltrat en l'estratègia un instrument nou, al qual cal prestar la màxima atenció, puix que no hi haurà cap més combat sense que els tancs hi participin decididament.

(Continuarà)

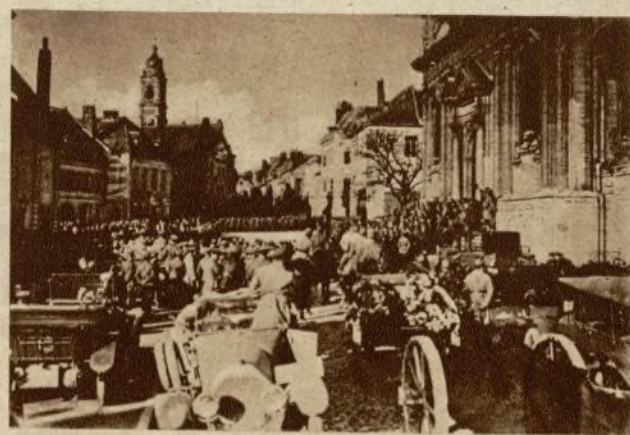

Cambray, 1917, vist des d'un avió.

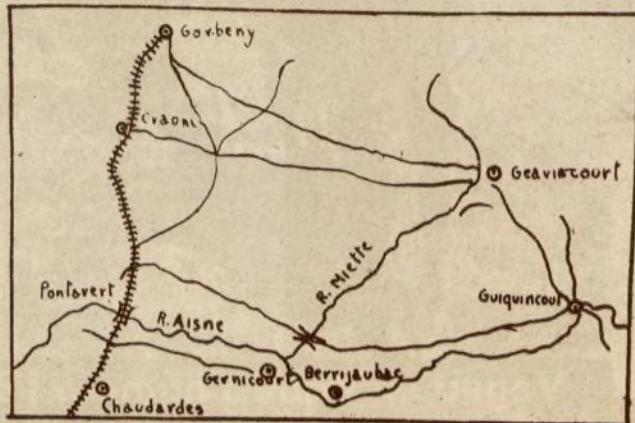
- — — Situació del front el 15 de setembre al matí.
- — — Situació del front la tarda d'aquest mateix dia.
- — — Situació del front el dia 25 de setembre.
- — — Situació del front el dia 26.

CROQUIS NÚMERO 1

Cambray durant la invasió alemanya.

CROQUIS NÚMERO 2

- — — Situació del front anglès el matí del 20 de novembre.
- — — Situació del front anglès la tarda d'aquest mateix dia.
- — — Front anglès el matí del 30 de novembre.
- — — Situació del front anglès la tarda del mateix dia.

CROQUIS NÚMERO 3

La nomenada línia d'Hindenburg, construïda per l'exèrcit invasor alemany a França. Vint metres de gruix amb ciment armat la feien quasi inexpugnable.

Redactor en cap: ÀNGEL ESTIVILL

Tallers Gràfics de la Societat General de Publicacions, E. C. — Borrell, 243-249. Barcelona.

exèrcit del noble

No 9 • 17 DE SETEMBRE 1937

EL NOSTRE EXÈRCIT ATACA

Vegeu en aquest número l'àmplia informació sobre el front de l'Est i reportatges sobre les armes de la victòria: AVIACIÓ, TANCs, PROPAGANDA

Una g

3